



INTERNATIONAAL KOORFESTIVAL '79

HOLLAND FESTIVAL

ZATERDAG 23 JUNI 1979

AANVANG 20.15 UUR

Saturday, June 23. - Samstag, den 23. Juni

Commencement 8.15 p.m. - Anfang 20.15 Uhr

SLOTCONCERT VAN HET "HOLLAND FESTIVAL 1979" en OPENINGS-
CONCERT VAN HET 8e INTERNATIONAAL KOORFESTIVAL

PROGRAMMA

ZING-IN met PUBLIEKSKOOR en het GEWESTELIJK ORKEST VOOR ZUID
HOLLAND O.L.V. JAN EELKEMA

- J.S. Bach - Slotkoraal uit Kantate 140 "Gloria sei Dir gesungen"
G.F. Händel - koor nr. 3 (And the Glory of the Lord), het "Hallelujah" en het
slotkoor (Amen) uit "The Messiah"
J. Haydn - delen 1b (Under der Geist Gottes), 12b en 13 (recitatief en Die
Himmel erzählen) uit "Die Schöpfung"
A. Dvorak - openingskoor uit het "Te Deum Laudamus"

Solisten: Christine Harvey, sopraan - Hein Meens, tenor - Wout Oosterkamp,
bas

DIRIGENT: JAN EELKEMA

PAUZE

Première voor Den Haag van de compositie "PSALMEN TRILOGIE" van
Jurriaan Andriessen, voor bariton-solo, gemengd koor en orkest.

Uitvoerenden:

Gewestelijk Orkest voor Zuid Holland - Toonkunstkoor Amsterdam - Wout
Oosterkamp.

KORTE PAUZE, waarna vervolg van de "ZING-IN"

In verband met een rechtstreekse uitzending van dit concert door de NOS,
duurt het programma tot ca. 23.15 uur.

Het muziekmateriaal voor de koorleden die deelnemen aan de "Zing-In" wordt
aan de zaal beschikbaar gesteld.

'Psalmen Trilogie'

van Jurriaan Andriessen

Jurriaan Andriessen ontving zijn opleiding aan het Utrechts Conservatorium in de periode dat zijn vader, Hendrik Andriessen, directeur van deze instelling was. Hij verbleef daarna geruime tijd in Amerika, waar hij compositie bij Aaron Copland en orkestdirectie bij Serge Koussevitsky studeerde en de aandacht op zich vestigde met zijn 'Berkshire Symphonies' voor groot orkest, op welke muziek George Balanchine onder de titel 'Jones Beach' een ballet maakte, dat te New York met veel succes werd opgevoerd. Naar Nederland teruggekeerd vestigde Jurriaan Andriessen zich te 's-Gravenhage, waar hij zich als componist van toneelmuziek verbond aan de 'Haagse Comedie'. Naast toneel- en filmmuziek heeft hij tal van composities in velerlei bezetting op zijn naam staan, grotendeels in opdracht geschreven. Hij voorziet met zijn werk graag in een reëel bestaande behoefte. Vandaar dat hij ook verscheidene werken ten dienste van de amateuristische muziekbeoefening heeft gecomponeerd. Zo schreef hij één van zijn symfonieën ('Aves' voor koor en orkest) voor 'Jeugd en Muziek'.

Jurriaan Andriessen nam de opdracht van het Ministerie van CRM om voor de viering van het 150-jarig bestaan van **TOONKUNST** een werk voor koor en orkest te componeren (duur ongeveer 20 minuten) met geestdrift aan. Op zoek naar een Nederlandse tekst kwam hij terecht bij het bundeltje 'Psalmen opnieuw' van Gabriël Smit. Deze dichter maakte destijds een vertaling van alle 150 psalmen. Enige jaren geleden kwam hij ertoe, een aantal van deze psalmen 'opnieuw' te vertalen, waarbij hij teksten koos, wier inhoud voor onze tijd nog een bijzondere betekenis bezitten. Wat taalgebruik en woordkeus betreft ging Gabriël Smit aldus te werk, dat deze oud-Testamentische gezangen de moderne mens onmiddellijk zouden aanspreken. Uit deze 'Psalmen opnieuw' koos de componist er drie, die met elkander een zinrijk geheel vormen. In Psalm 64 is sprake van kwade, vijandelijke machten, die het volk belagen en onderdrukken. De psalmdichter vraagt zich af waar deze verschrikking vandaan kan komen, hij schildert de angst waaronder het volk gebukt gaat, en aan het eind van deze beklemmende klaagzang spreekt hij de hoop uit dat de gerechtigheid het uiteindelijk zal winnen. In Psalm 126 is aan deze verschrikking een eind gekomen. Het is een psalm van bevrijding. Het volk kan nog nauwelijks geloven dat de gevangenen zijn teruggekeerd en dat een nieuw leven van vrede zal aanbreken. In het middendeel der Trilogie vindt de ommekeer plaats. In het slotdeel, Psalm 121, beleeft het volk de vreugde van de geestelijke vrijheid. Het voelt zich onder Gods bescherming staan, beveiligd en bewaakt.

Jurriaan Andriessen heeft zijn 'Psalmen Trilogie' ontworpen voor bariton-solo, waarin de meer individuele gevoelens worden uitgedrukt, gemengd koor, waarin de gemeenschappelijke gevoelens tot uiting komen, en groot symfonieorkest, bestaande uit twee fluiten (piccolo's), twee hobo's, twee klarinetten, twee fagotten, vier hoorns, 3 trompetten, drie trombones, tuba, piano, pauken, grote trom, tam-tam, xylofoon, celesta, triangel en strijkorkest. In het orkest worden de stemmingen opgeroepen waarvan de verschillende psalmen doortrokken zijn. Zo begint Psalm 64 met een klagende altviool-melodie, waarna ritmisch gemarkeerde koperakkoorden het 'woedend, machteloos verdriet' suggereren, waaraan het volk is overgeleverd. Aan Psalm 126 gaat een uitvoerige inleiding vooraf van het strijkorkest, met bevrijdingssignalen van hoorn, trompetten en andere blazers. De koorzettingen – hier en daar onbegeleid – zijn sterk op de woordexpressie gericht, en worden door het orkest nu eens verhevigd, dan tot verstillig gebracht. Op grond van deze verstrengeling van vocale en instrumentale elementen kan het werk worden beschouwd als een driedelige koorsymfonie, waarvan de voornaamste tempo-indicaties (Andante con moto-Adagio-Vivo) in betrekking staan tot de gemoedsinhoud der drie psalmen, die zowel wat woord als wat muziek betreft een nieuwe, op onze tijd afgestemde herkenning hebben gevonden.

Psalm 64

Koor

Afschuwelijk, niet te dragen,
woedend van machteloos verdriet
onderga ik de verschrikking om
de vijanden van wat in deze wereld
goed wil zijn, de sluipmoordenaars
die uit hun helse hinderlaag
schieten op mannen die duizenden
hoop geven, een droom van vrijheid,
kracht van een nieuwe toekomst.

Bariton-solo

De mens is een onbegrijpelijk
wezen, niemand weet ooit wat in zijn
hart kan omgaan, waarom, waartoe
zijn grauwe haat het goede geen
kans gunt, zijn woede een werkelijk
levende van zijn vrienden wegsleurt,
ontsteelt aan het uitzicht van
die in hem een nieuwe wereld
zien, een morgenlicht van geluk.

Koor

Worden zij toch ook zelf geraakt?
Brandt hen een eigen wond?
Zij struikelen over hun tong, worden
onzeker, bang, durven niet weten
wat zij bedoelden, zien hoe zij
door allen worden veracht, hoe ver
om hen heen een kring valt van
kille stilte, huiver om een zo
ondoorgrondelijke diepte van haat.

Die het zien, verslagen, achtergebleven,
leven in vrees, durven hun eigen
recht niet aan, zoeken gerechtigheid
die verder reikt dan hun kleine
woorden, hun onzekere handen,
willen veilig zijn in een dag van
vrijheid die zij zelf, alleen, niet
kunnen vinden, zingende schuilen
in een nacht zonder doodsangst.

Psalm 126

Bariton-solo

Toen onze gevangenen eindelijk
terugkwamen, konden wij
het niet geloven, het was een droom.

Koor

Doodsbang waren we, durfden
niet lachen, maar toch: het kon
niet anders, het sprong
in ons op, brak ons uit,
we zongen dat het een lust was.

Bariton-solo

De andere begrepen dat er grote
dingen met ons waren gebeurd
en ze hadden gelijk.

Koor

Wij waren zielsblij,
ons lot was plotseling omgebogen,
zo bloeit soms opgetogen
groen langs de beken in het dode
land van het zuiden.

Bariton-solo

Wie zaait met pijn, weerbarstig,
maait met de zon in zijn hart.

Koor

Wie treurig zijn arm laat zwaaien
toen hij uitging langs steenharde voren,
keert hijgend terug, zijn schoven
zo zwaar dat hij nauwelijks
adem heeft om te zingen.

Psalm 121

Bariton-solo

De sneeuwstille kartelrand
van de hoge bergen
ver in de verte,
ben ik daar eindelijk vrij
van de doffe beklemming
in dit bedompte dal?

Koor

Zeker zal ik er veilig zijn,
mijn voet zal niet glijden.
Die mij het heimwee
schonk naar die wijdte,
waakt ook daar over mij.

Bariton-solo

Vlucht ik er heen, hij
gaat dag en nacht met mij
mee, een schaduw van vrede
aan mijn rechterhand.
De brandende zon overdag
steekt mij niet, 's nachts
verzilverd de maan zegenend
het onherbergzame landschap.

Koor

Ik word beschermd tegen kwaad,
mijn ziel wordt niet opgejaagd.
Met hem kan ik gaan waar ik wil,
overal uit en in,
ik ben veilig, altijd, zelfs waar
de aarde mij achterlaat.



JAN EELKEMA

Jan Eelkema was werkzaam als leraar Schoolmuziek. Zijn bijzonder talent voor de koordirectie kwam naar voren tijdens de eerste cursus van de Kurt Thomas Stichting te 's-Gravenhage. Reeds spoedig werd hij opgenomen in het docentencorps van deze cursus. Intussen deden verscheidene oratoriumkoren een beroep op hem. In 1968 werd hij dirigent van het Utrechts Toonkunstkoor, dat hij in 1977 verruilde voor de leiding van het Amsterdams Toonkunstkoor. Sedert 1970 is hij tevens dirigent van het Rotterdams Philharmonisch Koor Toonkunst. Eelkema's pedagogische werkzaamheden betreffen het hoofdleraarschap Koordirectie aan het Rotterdams Conservatorium en de coördinerende leiding van de dirigentencursussen van de Federatie van Nederlandse Zangersbonden. Voorts is hij lid van de Koorcommissie van de Maatschappij tot Bevordering der Toonkunst.